

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2023 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2023 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 10 846 лв. и нараства с 20.4% спрямо 2022 година. За последните десет години (2014 - 2023 г.) общият доход средно на лице от домакинство се увеличава 2.3 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2014		2018		2022		2023	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	4813	100.0	6013	100.0	9008	100.0	10846	100.0
Брутен общ доход	4643	96.5	5747	95.6	8720	96.8	10499	96.8
Работна заплата	2610	54.2	3336	55.5	4851	53.9	5941	54.8
Извън работната заплата	166	3.5	70	1.2	71	0.8	101	0.9
От самостоятелна заетост	360	7.5	420	7.0	421	4.7	621	5.7
От собственост	39	0.8	30	0.5	52	0.6	35	0.3
Пенсии	1242	25.8	1645	27.3	3039	33.7	3451	31.8
Обезщетения за безработни	26	0.5	20	0.3	30	0.3	28	0.3
Семейни добавки за деца	42	0.9	79	1.3	75	0.8	100	0.9
Други обезщетения и помощи	109	2.3	57	0.9	93	1.0	94	0.9
Регулярни трансфери от други домакинства	50	1.0	89	1.5	89	1.0	128	1.2
Приходи от продажби	32	0.7	23	0.4	30	0.3	49	0.5
Други приходи	137	2.9	244	4.1	257	2.9	299	2.8
Изтеглени спестявания	144	x	241	x	376	x	423	x
Заеми и кредити	61	x	109	x	56	x	56	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват с 10.0% през 2023 г. в сравнение с 2022 г., а индексът на реалните доходи през 2023 г. спрямо 2014 г. е 158.5%.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Години	Години, приети за база									
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
2014	100.0									
2015	103.0	100.0								
2016	108.3	105.2	100.0							
2017	114.8	111.4	105.9	100.0						
2018	120.1	116.6	110.9	104.7	100.0					
2019	127.7	124.0	117.9	111.3	106.3	100.0				
2020	133.5	129.6	123.2	116.3	111.1	104.4	100.0			
2021	142.2	138.0	131.2	123.9	118.3	111.3	106.5	100.0		
2022	144.1	139.9	133.0	125.6	120.0	112.8	108.0	101.4	100.0	
2023	158.5	153.9	146.3	138.1	131.9	124.1	118.8	111.5	110.0	100.0

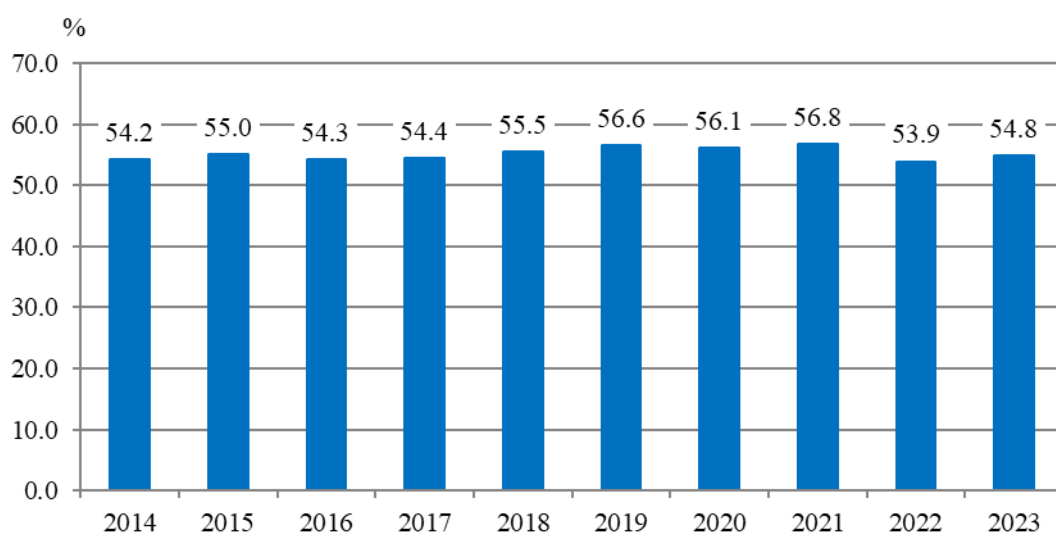
¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.

През периода 2014 - 2023 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход *средно на лице от домакинство*:

- Доходът от работна заплата през 2023 г. е 5 941 лв. и се увеличава с 22.5% спрямо 2022 г., а нарастването му в сравнение с 2014 г. е 2.3 пъти;
- Доходите от пенсии за последната година са 3 451 лева. Те нарастват с 13.6% спрямо 2022 г. и 2.8 пъти в сравнение с 2014 година;
- Доходите от самостоятелна заетост през 2023 г. са 621 лева. Спрямо 2022 г. нарастват с 47.5% и 1.7 пъти в сравнение с 2014 година;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата за последната година е 101 лв. и се увеличава спрямо 2022 г. с 42.3%, а в сравнение с 2014 г. намалява с 39.2%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) през 2023 г. са 222 лева. Те се увеличават с 12.1% спрямо 2022 г. и с 25.4% спрямо 2014 година.

В структурата на общия доход с най-висок относителен дял е работната заплата (фиг. 1). През 2023 г. той е 54.8%, което е с 0.9 процентни пункта повече в сравнение с 2022 г. и с 0.6 процентни пункта повече спрямо 2014 година.

Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) формират 33.9% от общия доход на домакинствата през 2023 година.

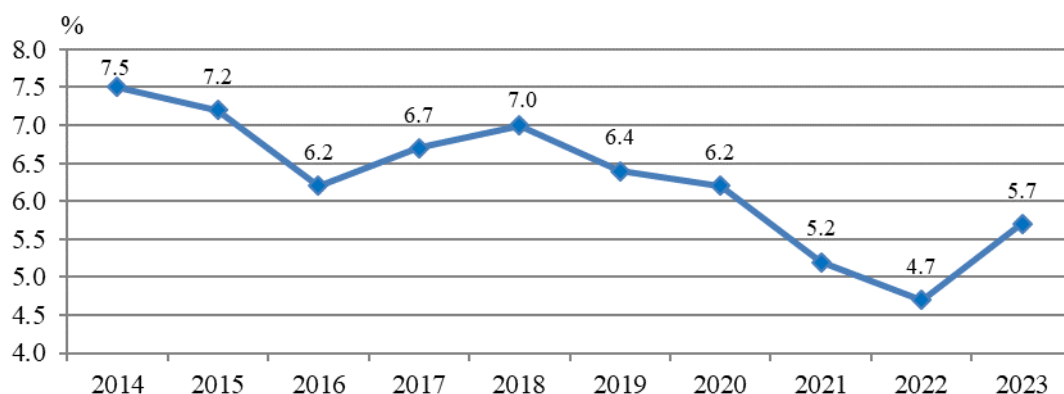
От получените социални трансфери с най-висок относителен дял в общия доход на домакинствата са доходите от пенсии - 31.8%, което е с 1.9 процентни пункта по-малко в сравнение с 2022 г. и с 6.0 процентни пункта повече в сравнение с 2014 година (фиг. 2).

Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

През 2023 г. относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата е 5.7%, увеличава се с 1.0 процентни пункта в сравнение с 2022 г. и намалява с 1.8 процентни пункта спрямо 2014 година.

Фиг. 3. Относителен дял на дохода от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата

Относителният дял на дохода от трудова дейност извън работната заплата е 0.9% и се увеличава спрямо 2022 г. с 0.1 процентни пункта, а спрямо 2014 г. намалява с 2.6 процентни пункта.

Разходи на домакинствата

През 2023 г. българските домакинства са изразходвали 10 044 лв. средно на лице, което е с 19.7% повече в сравнение с 2022 година. За периода 2014 - 2023 г. разходите на домакинствата се увеличават 2.2 пъти.

3. Общ разход и други средства средно на лице от домакинство

Групи разходи	2014		2018		2022		2023	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	4509	100.0	5772	100.0	8389	100.0	10044	100.0
Потребителски общ разход	3760	83.4	4692	81.3	6970	83.1	8216	81.8
Храна и безалкохолни напитки	1458	32.3	1714	29.7	2529	30.1	2987	29.7
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	186	4.1	236	4.1	327	3.9	390	3.9
Облекло и обувки	171	3.8	196	3.4	281	3.4	348	3.5
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	606	13.4	787	13.6	1187	14.1	1211	12.1
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	166	3.7	230	4.0	379	4.5	474	4.7
Здравеопазване	235	5.2	313	5.4	546	6.5	610	6.1
Транспорт	331	7.3	419	7.3	614	7.3	744	7.4
Съобщения	198	4.4	248	4.3	360	4.3	415	4.1
Свободно време, културен отдих и образование	211	4.7	279	4.8	380	4.5	558	5.6
Разнообразни стоки и услуги	198	4.4	270	4.7	366	4.4	479	4.8
Данъци	219	4.9	318	5.5	423	5.0	554	5.5
Социални осигуровки	284	6.3	420	7.3	597	7.1	801	8.0
Регулярни трансфери към други домакинства	56	1.2	58	1.0	68	0.8	89	0.9
Други разходи	190	4.2	284	4.9	330	3.9	385	3.8
Влог	113	x	305	x	651	x	697	x
Изплатен дълг и даден заем	181	x	134	x	141	x	202	x

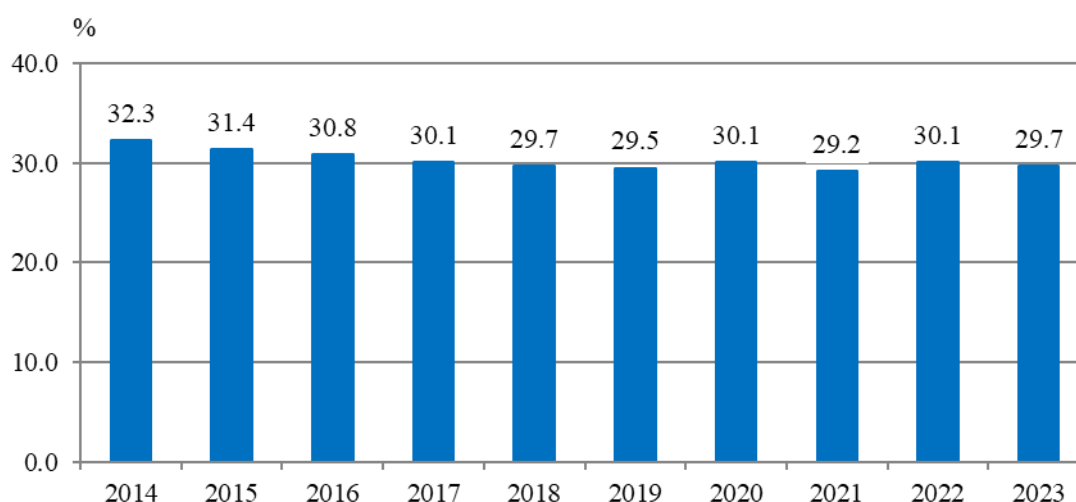
Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 83.4% през 2014 г. на 81.8% през 2023 година.

През периода 2014 - 2023 г. се наблюдават следните промени по отношение на някои видове разходи *средно на лице от домакинство*:

- Изразходваните средства за храна и безалкохолни напитки през 2023 г. са 2 987 лв., или с 18.1% повече спрямо 2022 г. и 2 пъти повече в сравнение с 2014 година;
- Разходите за облекло и обувки през 2023 г. са 348 лева. В сравнение с предходната година те нарастват с 23.8%, а спрямо 2014 г. - 2 пъти;
- Разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), за последната година са 1 685 лева. В сравнение с 2022 г. нарастват със 7.6%, а спрямо 2014 г. се увеличават 2.2 пъти;
- За здравеопазване през 2023 г. са изразходвани 610 лв. - с 11.7% повече от 2022 г. и 2.6 пъти повече спрямо 2014 година;

- За транспорт и съобщения през 2023 г. са похарчени 1 159 лв., което е с 19.0% повече от 2022 г. и 2.2 пъти повече спрямо 2014 година;
 - Разходите за свободно време, културен отдих и образование през 2023 г. са 558 лева. В сравнение с 2022 г. те се увеличават с 46.8%, а спрямо 2014 г. - 2.6 пъти;
 - През последната година разходите за данъци и социални осигуровки са в размер на 1 355 лв. и се увеличават с 32.8% в сравнение с 2022 г., а спрямо 2014 г. нарастват 2.7 пъти.
- През 2023 г. относителният дял на разходите за храна и безалкохолни напитки от общия разход е 29.7%, което е с 0.4 процентни пункта по-малко в сравнение с 2022 г. и с 2.6 процентни пункта по-малко спрямо 2014 година.

Фиг. 4. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

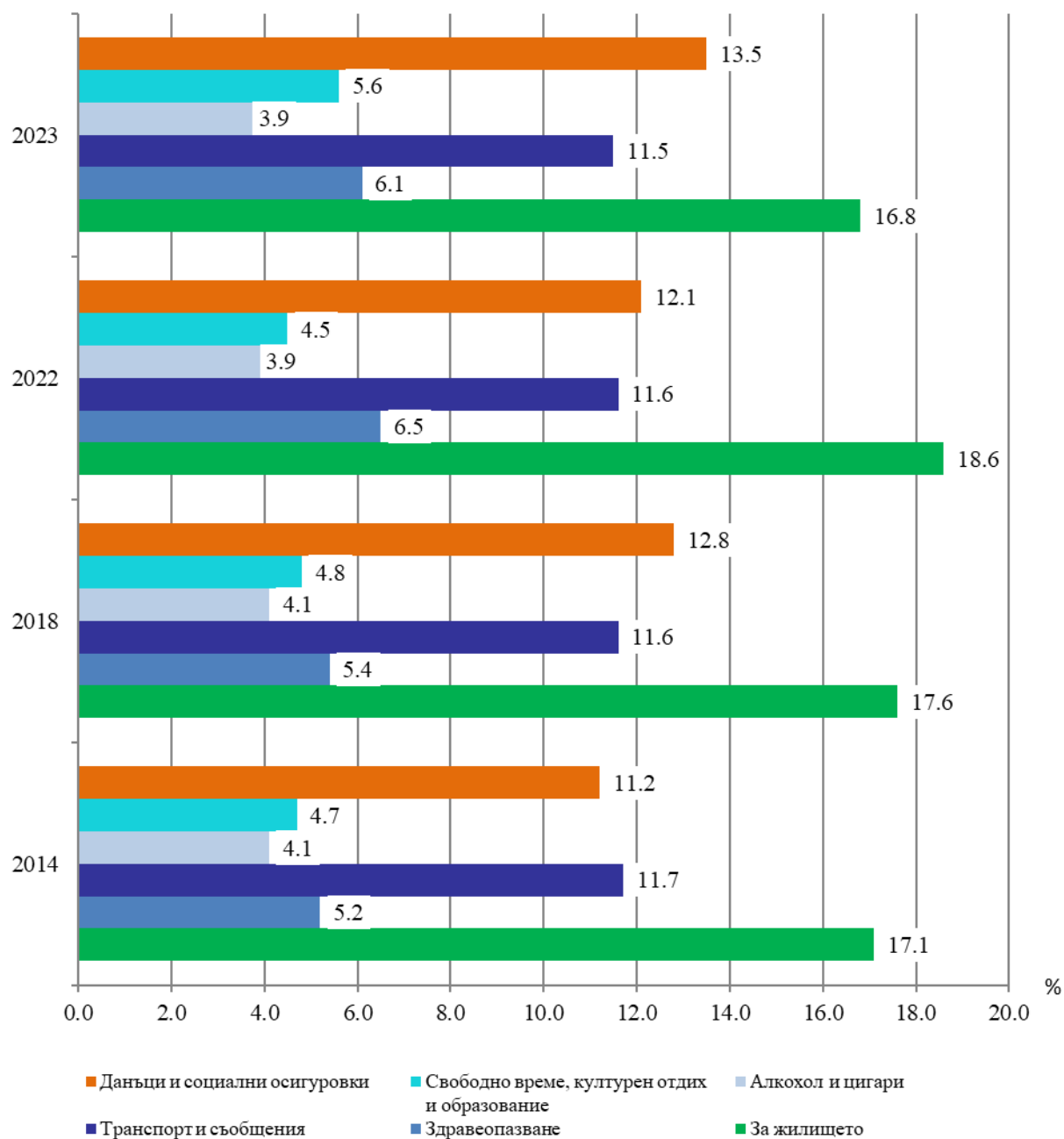
Относителният дял на разходите, свързани с жилището, през 2023 г. е 16.8% от общия разход и намалява спрямо 2022 г. с 1.8 процентни пункта, а спрямо 2014 г. намалява с 0.3 процентни пункта (фиг. 5).

Делът на разходите за данъци и социални осигуровки е 13.5% от общия разход през 2023 г., което е с 1.4 процентни пункта повече в сравнение с 2022 г. и с 2.3 процентни пункта повече спрямо 2014 година.

Относителният дял на разходите за здравеопазване е 6.1%, с 0.4 процентни пункта по-малко в сравнение с 2022 г. и с 0.9 процентни пункта повече в сравнение с 2014 година.

През периода 2014 - 2023 г. делът на разходите за транспорт и съобщения в общия разход е в рамките на 11 - 12%.

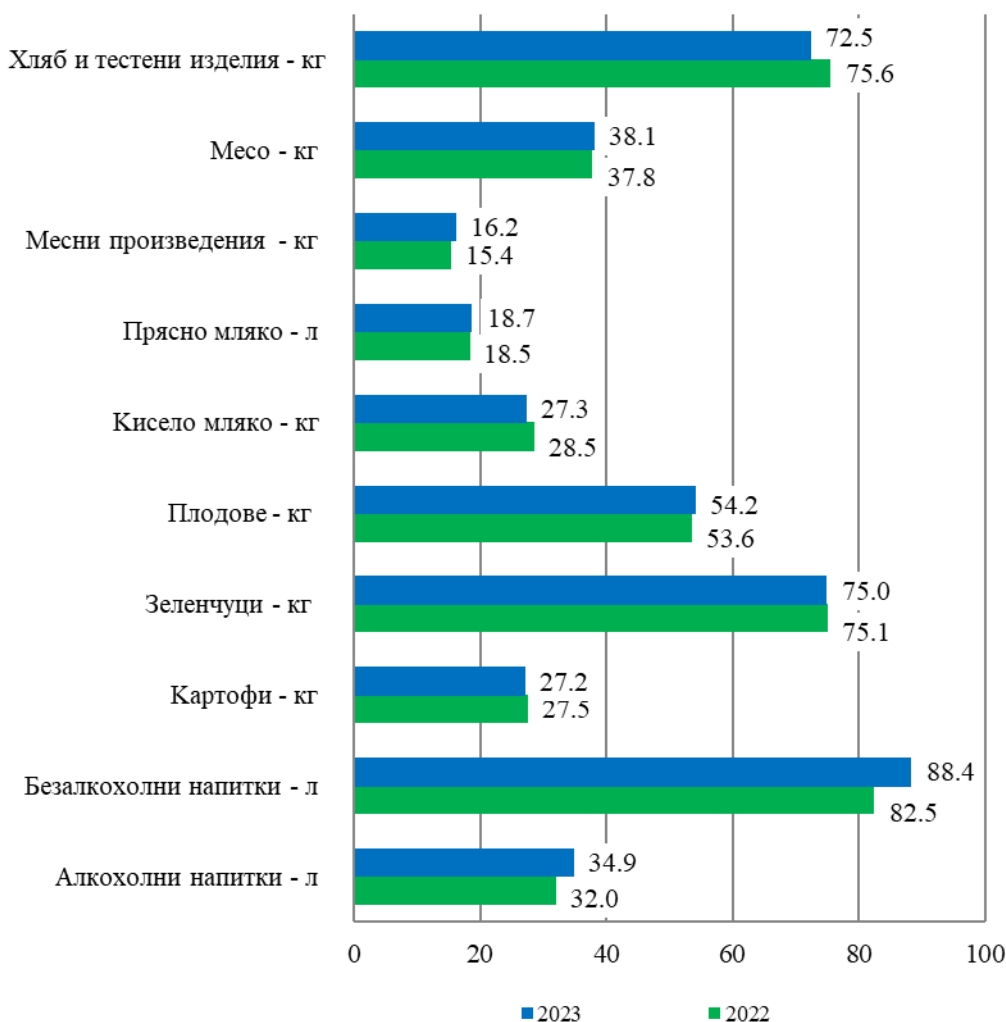
Фиг. 5. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

Потребление на домакинствата

През 2023 г. настъпват промени при потреблението на основни хранителни продукти *средно на лице от домакинство* в сравнение с 2022 година. Най-голямо намаление има в потреблението на хляб и тестени изделия - с 3.1 кг, и на кисело мляко - с 1.2 килограма. Увеличава се консумацията на месни произведения - с 0.8 кг, на плодове - с 0.6 кг, на безалкохолни напитки - с 5.9 литра, на алкохолни напитки - с 2.9 литра.

Фиг. 6. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност¹ на домакинствата

Покупателната способност на домакинствата нараства през 2023 г. спрямо 2022 г. при повечето от основните хранителни продукти. Най-голямо е увеличението на покупателната способност при млечните масла (16.9%), зрелия фасул (16.5%) и хляба (15.0%).

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Хляб бял	кг	3646	3817	3988	4218	4155	4055	4213	4230	3841	4418
Ориз	кг	2061	2070	2163	2382	2550	2743	2694	2706	2754	2938
Фасул зрял	кг	1060	1172	1358	1421	1527	1666	1663	1728	1812	2110
Картофи	кг	5386	5959	5736	6209	6675	5580	6620	7507	7102	6655
Домати	кг	2693	2699	2745	2834	2856	2915	3022	3088	2925	3180
Краставици	кг	2756	2627	2820	3003	2941	3080	3174	3231	3107	3307
Пиперки	кг	3078	2926	3272	3329	3078	3383	3391	3329	3254	3630
Ябълки	кг	3618	3674	3867	4004	3934	4566	4138	4558	4917	5311
Грозде	кг	3338	3817	3521	4004	3645	4295	4399	4302	4613	4437
Мляко прясно	л	3362	3417	3595	3785	3883	4106	4138	4223	4016	4009
Мляко кисело	кг	2347	2407	2515	2657	2725	2851	2921	3026	2877	3063
Сирене	кг	787	808	806	810	817	845	834	873	786	805
Кашкавал	кг	412	440	458	468	489	520	540	580	532	559
Свинско месо	кг	631	699	741	756	819	836	814	952	1001	1005
Месо от птици	кг	985	1040	1115	1217	1311	1426	1404	1431	1326	1398
Малотрайни колбаси	кг	810	856	892	932	989	1027	983	1036	1052	1082
Трайни колбаси	кг	374	388	397	410	425	438	430	462	485	504
Яйца	бр.	22571	22209	24310	23025	23764	27204	28963	31904	27118	24502
Захар	кг	3139	3541	3191	3454	4753	5061	5001	5245	4182	4195
Млечни масла	кг	409	421	432	385	346	389	460	477	437	511

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2023 г. в собствено жилище живеят 87.9% от домакинствата, а 7.8% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 4.3% от наблюдаваните домакинства - 3.7% на свободен и 0.6% на общински наем. Второ жилище притежават 8.8% от домакинствата.

¹ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

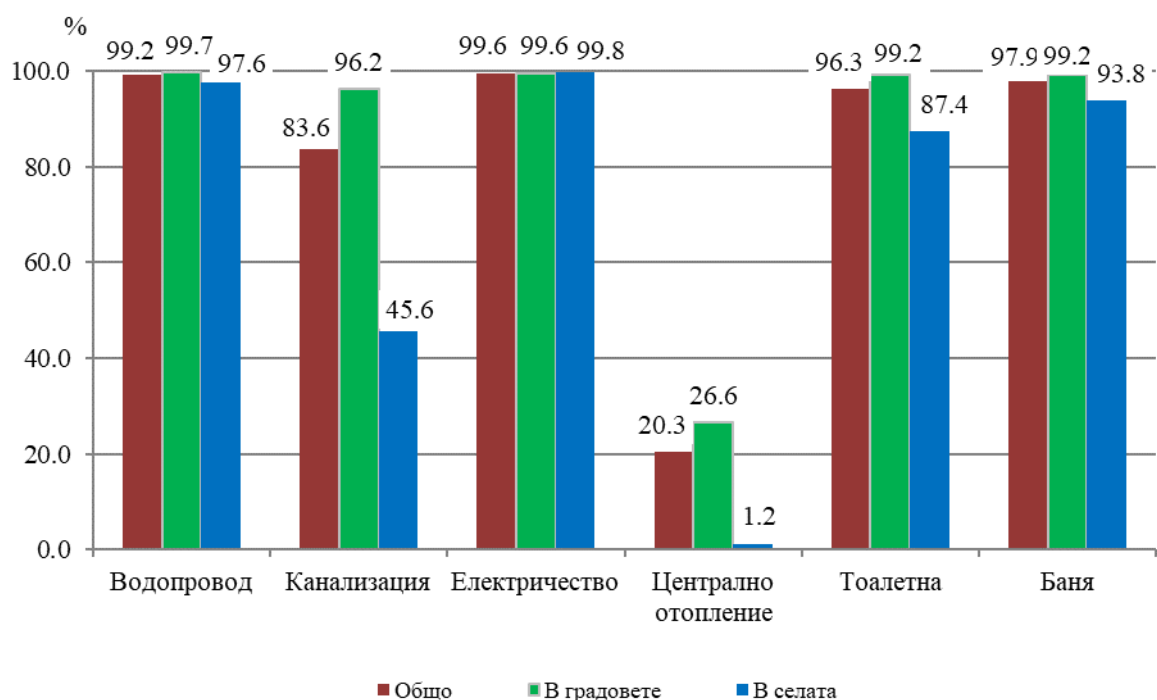
В жилища, построени преди 1990 г., живеят 90.5% от домакинствата, като 73.6% са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 16.9%, а след 1990 г. - 9.5% от жилищата.

В дву- и тристайни жилища живеят 68.4% от домакинствата в страната (74.4% в градовете и 50.0% в селата). В по-големи жилища (с четири и повече стаи) живеят 19.7% от домакинствата в градовете и 48.0% в селата.

Гаражи имат 20.3% от домакинствата в страната (16.5% в градовете и 31.8% в селата).

Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 45.6% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е 96.2%. Тоалетна вътре в жилището имат 87.4% от домакинствата в селата и 99.2% в градовете. С централно отопление (парно или газ) са 20.3% от жилищата в страната, съответно 26.6% в градовете и 1.2% в селата.

Фиг. 7. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 57.7% от наблюдаваните домакинства, като 7.3% притежават два и повече автомобили. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 7.3% от домакинствата, а 34.9% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.3% от домакинствата, а 37.9% имат по два и повече телевизора.

На второ място е хладилната техника - 99.2% от домакинствата в страната (99.5% в градовете и 98.3% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 97.3% от домакинствата, 1.7% не могат да си позволят този уред по финансови причини, а 1.1% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 1.0% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 1.0%, а 90.6% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 7.4% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 8. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживеене

С компютри разполагат 54.8% от домакинствата (62.3% в градовете и 32.3% в селата), а 41.3% преценяват, че нямат необходимост от компютър в дома.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 75.3% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 82.0% от жилищата, а в селата - в 54.9%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 22.9% от домакинствата.

Климатизи притежават 61.0% от домакинствата, а 12.5% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. 26.4% от домакинствата в страната са заявили, че нямат необходимост от климатик.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно и годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - <http://www.nsi.bg/>, в рубриката „Доходи, разходи и потребление на домакинствата“ и в Информационната система „Инфостат“.